

Locul și rolul jocurilor didactice muzicale

DOI: 10.46522/S.2022.01.6

Lina – Ildiko MAGYARI

University of Arts, Târgu-Mureș

dikomagyari@yahoo.com

Abstract: The Place and Role of Musical Didactic Games

The didactic game is one of the most beloved methods in which emphasis is placed on the personal development of children. I wanted to create a personal approach to the theme proposed by the organizers. The report presents several games such as „Robingo”, „Puzzle”, „Circle ball” etc. The current curriculum is beneficial for the application of didactic games, and it is known that the framework is provided in the elementary cycle in the 3rd and 4th grades. Emile Jaques Dalcroze, Carl Orff, Lars Edlund, Kodaly Zoltan represent specialists interested in the effects of movement games in educational activities. I hope that this paper will be a point of reflection on how the personal connections between students can play a role in shaping the future generation.

Key words: *personal; impersonal; the music; didactic game; education.*

Prezenta lucrare se dorește a fi un răspuns prompt la invitația lansată în numele organizatorilor de prof. univ. dr. habil. Bakk-Miklosi Kinga, director DPPD din Universitatea de Arte Târgu Mureș care a fost o provocare pentru cei care facem parte din viața elevilor noștri fie direct sau indirect și ne străduim ca în aceste vremuri tulburate de diferite boli sau schimbări să facem față cu brio la toate piedicile ivite pe parcursul perioadei de școlarizare.

Având în vedere tematica propusă pentru prezenta conferință „ARTA ÎN EDUCAȚIE – între personal și impersonal în educație”, am considerat că majoritatea jocurilor didactice pun accentul pe dezvoltarea personală a elevilor noștri și astfel subiectul dezbătut se dorește a se integra în tematica propusă. Este recunoscut faptul că activitățile muzicale sunt activități artistice și este greu de stabilit o linie bine definită care să delimiteze cele două zone deoarece muzica este o artă care se adresează nu doar auzului ci întregului organism (minte, voință, corp, etc.) datorită faptului că arta impresionează și putem spune că ea ne atinge sufletul.

Multe cadre didactice pun muzică ambientală elevilor în timp ce aceștia desenează, modelează sau realizează colaje și astfel sunt îmbinate mai multe forme artistice. Elevii sunt capabili să realizeze obiecte artistice dar le place să se implice în toate activitățile artistice propuse de către cadrele didactice.

Jocul didactic este o formă de activitate cunoscută și îndrăgită de către elevi încă din grădiniță, unde majoritatea activităților se organizează sub formă de jocuri didactice. Există și alte forme de organizare ale activităților precum memorizările, povestirile, conversațiile, audițiile, etc.

Jocul didactic poate fi organizat la orice vârstă școlară și este o activitate la fel de îndrăgită indiferent de particularitățile psiho-pedagogice individuale ale participanților implicați în actul educațional. De-a lungul anilor am constatat că fiecare generație a avut un anumit joc didactic preferat, pe care toți elevii îl jucau cu viu interes, oricând fără a se plictisi. Se știe că această formă de organizare se aplică și la alte discipline de studiu dar în predarea artelor jocul didactic rămâne una dintre cele mai accesibile modalități de predare-învățare, consolidare sau chiar de evaluare a cunoștințelor predate.

Se știe că orice joc didactic se desfășoară după un anumit scenariu cunoscut de către colectivul de elevi. Dacă majoritatea copiilor cunosc jocul și apar copii care nu-l știu, aceștia sunt foarte ușor integrați și sprijiniți de către ceilalți dar nu puține cazuri sunt cele în care unul dintre copii prezintă jocul celorlalți și astfel devine o activitate a întregului grup de copii. În activitățile școlare organizate, de regulă dascălii sunt cei care propun jocurile didactice în funcție de obiectivele operaționale propuse.

În structura lecțiilor integrarea jocurilor didactice au un rol benefic indiferent de vârsta elevilor pentru că acestea motivează implicarea voluntară în cadrul activităților organizate și activează afectiv, psihomotoriu și cognitiv. Aceste jocuri pot dezvolta gândirea creativă sau logică, spiritul de inițiativă, de observare sau cooperare. Este necesar ca profesorul să se pregătească înainte de desfășurarea unui joc didactic prin cunoașterea regulilor jocului, pregătirea materialelor didactice necesare. Modul de desfășurare a jocului este una din sarcinile cadrului didactic, care intervine în cazul în care este necesar pe parcursul de derulare a jocului didactic.

În lucrările de specialitate există definiții diferite ale jocurilor didactice dar se știe că jocul este o formă de activitate a copiilor sau a unor persoane care poate avea loc individual sau în grup. Jocurile didactice au scopuri didactice stabilite și desfășurarea acestora asigură un mediu relaxant, activizant, distractiv de învățare.

„Robingo” a fost și este un joc extrem de popular și vizează însușirea cunoștințelor muzicale elementare de către elevi. Acest joc se poate practica și la alte discipline de către cadrele didactice. Unul dintre copii conduce jocul și alege un grup de elevi care să ofere răspunsuri la întrebări. Există un arbitru care notează răspunsurile bune și acordate în cel mai scurt timp. Câștigă cel care răspunde la cele mai multe întrebări în timpul cel mai scurt. Exemple de întrebări pentru lecțiile de muzică:

- a. Ce este portativul?
- b. Pe care linie se notează cheia sol?
- c. Cum se notează pătrimea?
- d. Cum se notează doimea?

- e. Pauzele se notează în muzică?
- f. Unde se notează sunetul și nota „MI”? etc

Elevii din ziua de azi pot beneficia de o serie de jocuri apărute în librării cum este și cel cu numele de „Instrumente muzicale – cărți de joc educative”, creat la editura GAMA, care se bazează pe imagini cu instrumentele muzicale și propune următoarele jocuri: „Descopăr instrumentele”, „Aranjez orchestra” și „Dirijorul”. Aceste jocuri sunt extrem de îndrăgite de către elevii din ciclul primar. Împreună cu elevii din clasă l-am jucat și îl recomand deoarece copiii au manifestat un interes deosebit pentru cunoașterea instrumentelor muzicale în timpul desfășurării acestui joc didactic.

„PUZZEL” este un joc ce poate fi introdus cu succes la lecțiile de muzică fie că reprezintă imaginea o personalitate muzicală, un instrument sau o imagine reprezentativă din conținutul cântecului învățat. Modul în care este introdus acest joc depinde de măiestria fiecărui cadru didactic și elevii cu siguranță nu vor uita ce anume au avut de realizat.

Cu siguranță că există multe jocuri didactice pe care le-am jucat și noi în copilăria noastră și de care ne amintim cu drag ca „Podul de piatră”, „Ursul doarme”, „Iepurașul”, „Mi-am pierdut o batistuță” și cu toții suntem de acord că în timpul acestor jocuri am reușit să stabilim legături personale de prietenie cu colegii de joacă, legături care durează pe tot parcursul vieții noastre și vor rămâne în negura timpului. Prietenii legate la vârste fragede sunt dezinteresate și tocmai de aceea au puterea de a deveni trainice, iar jocurile didactice contribuie substanțial la stabilirea și consolidarea acestor legături personale magice și rezistente de-a lungul timpului. Dacă reflectăm la acest aspect se poate confirma că jocurile didactice sudează legăturile personale dintre participanți.

Jocurile didactice de obicei sunt introduse în ultima parte a lecțiilor, când atenția și interesul elevilor începe să scadă tocmai pentru a aduce un refresh în activitatea didactică. Indiferent de tipul lecției (transmitere și însușire de cunoștințe, de formare a priceperilor și deprinderilor, mixtă, de consolidare, de sistematizare, recapitulare, de verificare) jocul didactic poate fi introdus dacă acesta corespunde obiectivelor stabilite.

Este cunoscut faptul că la vârsta școlară mică se impune necesitatea accesibilizării conținuturilor iar jocurile didactice, modalități îndrăgite de a angrena copiii indiferent de etapa în care se află (etapa pregătitoare pentru abordarea notației sau etapa însușirii notației) sunt forme prin care se pot realiza o bună parte din obiectivele vizate de programa școlară. Totodată în activitatea didactică există interes pentru menținerea motivației pe care o au elevii față de activitatea la clasă și jocurile muzicale sunt întotdeauna primite cu viu interes de către elevii din clasă. Sunt convinsă că menținerea motivației la elevi este un subiect de interes pentru toți factorii implicați în actul educațional.

În acest an școlar am avut ocazia să observ la clasa la care predau că motivația extrinsecă a dat rezultate grozave și din momentul în care elevii au fost motivați au dispărut mulți factori perturbatori din actul instructiv-educativ. Astfel vreau să împărtășesc cu cât mai mulți dascăli faptul că dacă elevii sunt motivați educația prinde rădăcini care pot hrăni întregul sistem educațional.

De-a lungul timpului au existat și există specialiști interesați de menținerea atenției din partea discipolilor pe parcursul activităților muzicale și pentru captarea atenției se pot adresa ghicitori, se pot prezenta diferite jucării muzicale sau pot fi descoperite noile cunoștințe prin jocuri muzicale propuse.

Pentru cunoașterea copiilor din cadrul unui colectiv, învățătorii obișnuiesc să se joace cu copiii „Deschide urechea bine” în care unul dintre elevi se află cu spatele la clasă în timp ce sunt cântate versurile : „Deschide urechea bine!/ Să vedem ghicești ori ba:/ Cine te-a strigat pe nume./ Hai, ghicește, nu mai sta!”, unul dintre elevi numit de învățător alege copilul care îl va striga pe cel cu spatele la clasă, apoi se cântă una din variantele: „Ai ghicit, ai ghicit! Treci la loc ești fericit!” sau „N-ai ghicit, n-ai ghicit! Stai pe loc ești păcălit!”. Jocul poate fi jucat de către colectivele de elevi în formare sau colective de elevi bine încheiate și aceștia trebuie să recunoască timbrul vocal al colegilor.

Cât timp mă pregăteam să devin învățătoare, profesoara de educație fizică ne cerea să avem caiete în care să transcriem jocuri sportive, însă după ce am ajuns la catedră am observat că o parte din jocurile știute aveau aplicabilitate și în cadrul lecțiilor de muzică.

Ex.: „Mingea în cerc” – Copiii se află așezați pe un cerc și se dă din mână în mână o minge de la un copil la celălalt în sensul acelor de ceasornic. Copilul care dă mingea poate cere celuilalt să cânte un anumit cântec (sau un sunet lung, două sunete scurte, un sunet înalt sau unul grav). Se poate schimba sensul în care merge mingea sau pentru a spori atenția mingea poate fi aruncată între copiii din cerc. Această minge poate fi înlocuită de o jucărie de pluș. Este un joc antrenant și îndrăgit de copii.

Există foarte multe jocuri muzicale îndrăgite de copii precum „Dacă vesel se trăiește” – există o variantă și pe *Youtube*; „Orășelul”, „Vivat veselie!” întotdeauna au fost îndrăgite de copii pentru că mișcările care însoțesc cântecul mențin trează atenția copiilor. Aceste jocuri îi mențin activi pe toți participanții la jocul muzical. „Ne jucăm cu degetele” este jocul care poate fi integrat și în cadrul altor discipline decât educația muzicală. Realizarea unor activități transdisciplinare sau interdisciplinare prin intermediul jocurilor didactice se poate realiza cu ușurință dacă cadrele didactice cunosc câteva jocuri didactice pe care să le și aplice în cadrul lecțiilor. Desigur, creativitatea poate juca un rol important pentru a adapta anumite jocuri sau a crea noi jocuri care ajută la atingerea obiectivelor din programa școlară.

Programa actuală este extrem de benefică pentru aplicarea jocurilor didactice și se cunoaște că la ciclul primar la clasele a III – a și a IV – a în planul cadru se prevăd câte o oră pe săptămână de „Joc și mișcare”. Cadrele didactice pot alege jocuri muzicale sau ștafete combinate. Creativitatea și imaginația fiecărui cadru didactic precum și colectivul de elevi care participă joacă un rol important în cadrul acestor activități, unde mișcarea și activitatea muzicală se pot îmbina într-un mod special. Aceste lecții sunt îndrăgite și așteptate de copii.

În prezent la ciclul primar există această disciplină „Joc și mișcare” în cadrul căreia aplicarea jocurilor muzicale este esența disciplinei. Majoritatea jocurilor muzicale

presupun implicare personală din partea copiilor și acest aspect atrage participarea afectivă dar există și jocuri muzicale în care implicarea personală nu este atât de evidentă.

Obiectivele programei școlare pentru ciclul primar sunt realizabile cu ajutorul jocurilor didactice. Analizând competențele generale sunt convinsă că pentru fiecare dintre ele există jocuri didactice prin care să fie atinse. Observând cu atenție programa școlară remarc faptul că în aceasta sunt propuse jocuri. Recunosc că aplicarea jocurilor sugerate au antrenat elevii clasei și am reușit totodată să formez elevilor competențele prevăzute în programă. Chiar dacă poate părea un clișeu, recomand aplicarea jocurilor didactice menționate în actuala programă școlară.

Este cunoscut faptul că au existat specialiști interesați de menținerea atenției din partea discipolilor pe parcursul activităților muzicale și aceștia au lansat metodele activizante.

Maurice Chevais (1880 – 1943) a fost adept al școlii active și recomandările sale făcute profesorilor era: „la copii jocul constituie o funcție vitală”; „există mare deosebire între joc și exercițiul artistic: arta este superioară jocului, ambele având un element comun, plăcerea izvorâtă din mișcare, sentiment și activitate spirituală”; „copiii sunt atrași mai întâi de ceea ce le place” (Preja 2022, 24).

Maurice Chevais pleda pentru ca educația muzicală să fie de tip ludic. Chevais a rămas vestit pentru implementarea unei metode care îi poartă numele: „Metoda Chevais”.

Maurice Martenot (1889 – 1980) a propus „Metoda Martenot” care are o bază științifică prezentată în două părți. Prima parte prezintă principiile fundamentale ale educației muzicale iar partea a doua cuprinde exemple de exerciții și jocuri create pentru buna desfășurare a activităților muzicale. „Racheta”, „Sirena”, „Ecou”, „Tunelul” sunt jocuri propuse de Martenot.

Emile Jaques-Dalcroze (1865 – 1950) propune „Metoda Dalcroze”, aplicabilă la orice vârstă bazată pe ritm. Metoda a primit numele de euritmie și este fundamentul dansului modern. *Universitatea de Arte Târgu – Mureș* împreună cu *Asociația culturală prin muzică* în 16 martie 2023 au reușit să organizeze „Atelierul Dalcroze” susținut de prof. Adriana Ausch, unde studenții au avut ocazia să experimenteze jocuri de mișcare sau să creeze mici scene de dans dovedind că profesoara Adriana Ausch a reușit să transmită esența cunoștințelor care stau la baza metodei Dalcroze în cele 4 ore în care cu toții am fost de acord că muzica se trăiește, nu se adresează doar simțului auditiv.

Metoda Dalcroze a fost și este îmbrățișată în multe școli din România datorită faptului că este o metodă activizantă, care cuprinde elemente ludice îndrăgite de către participanți la orice vârstă.

Edgar Willems (1890 – 1978), fiind adept al școlii muzicale active, a propus la rândul său metoda care-i poartă numele. Aplicarea metodei sale este realizabilă printr-o gamă largă de jocuri muzicale bazate pe exerciții ludice. Metoda se adresează în special copiilor dar și celor care doresc să fie inițiați în studiul muzicii.

Carl Orff (1895 – 1982) a fost un profesor care a activat în Germania, utilizarea unui *Instrumentar Orff*, adică instrumente prin care se concretizează sunetul fiind una dintre

particularitatea acestei metode. „Schulwerk” este lucrarea scrisă cu multă pasiune de către acest pedagog cu renume mondial. Orff este respectat pentru ceea ce a făcut și multe străzi din Germania îi poartă numele. Utilizarea ludică a instrumentarului Orff este foarte îndrăgită de către copii și totodată ajută la atingerea unor rezultate foarte bune în procesul de predare – învățare – evaluare.

Lars Edlund (1922 – 2013) a fost unul dintre pedagogii interesați de predarea muzicii și este renumit pentru metoda sa de solfegiere atonală descrisă în lucrarea *Modus novus*. Exercițiile de intonație, de memorare, dictee sau solfegierile pe care le presupune această metodă dacă sunt îmbinate cu o formă ludică asigură un climat propice în sala de clasă care contribuie la participarea voluntară a educabililor.

Kodaly Zoltan (1882 – 1967) este cel care a pus bazele sistemului de educație muzicală în Ungaria, modul în care a acționat a adus rezultate stabile și pentru acest fapt conceptul Kodaly este promovat de către metodiștii din țara vecină iar predarea ludică a fost încurajată în permanență de către acest compozitor, profesor și etnomuzicolog. Pe lângă faptul că a încurajat predarea ludică a cântecelor era un mare iubitor de folclor. Despre Kodaly se știe că a lucrat cu aceeași prospețime în ultimii săi ani de viață precum în tinerețe, având un avânt tineresc și energie nestăvilă fundamentată probabil pe convingerile sale sănătoase care au fost preluate și susținute de toți cei care l-au cunoscut. Bartok Bela însă a fost unul dintre apropiații săi, împreună cu acesta au conclucrat adesea.

În ultima parte din lucrare am dorit să pun în lumină faptul că preocupările pedagogilor legate de predarea muzicii s-au dovedit a fi benefice, fiecare a avut o viziune autentică valoroasă însă cu toții au fost de acord că este nevoie de o modalitate care să placă elevilor pentru a transmite muzica și cunoștințele muzicale. Jocul didactic și spiritul ludic de predare consider că vor fi veșnic utilizate datorită faptului că sunt forme de activitate îndrăgite atât de copiii cât și de cei care au reușit să păstreze în suflet copilăria.

Jocul didactic a fost, este și va fi o metodă utilă și aplicabilă oricărei discipline prevăzută în programa școlară. Jocul de rol, jocurile muzicale de creație, jocurile muzicale armonico-polifonice, numărătorile, mișcărilor sugerate de cântec sub formă de joc, recunoașterea cântecelor sau orice formă ludică are rolul de a suda colectivul de elevi, copiii ajung să se împrietenească, să aibă încredere unii în alții dar totodată acești copii participă cu drag la activități și astfel se poate vorbi chiar de prevenirea eșecului școlar. Sper ca această lucrare să fie un punct de reflecție asupra modului în care legăturile personale dintre elevi pot juca un rol în formarea viitoarei generații.

Kodaly Zoltan remarca faptul că fără o cultură muzicală oamenii nu pot avea o cultură completă. Mă declar în asentimentul acestei personalități și sper că arta, educația muzicală și jocul didactic să fie modalitățile care să contribuie la educarea și cultura generațiilor care ne vor urma. Dacă vom fi capabili să transmitem un sistem de valori tinerilor ne putem asigura că omenirea va avea numai de câștigat iar noi ne putem declara învingători.

BIBLIOGRAFIE

- DULAMĂ, Maria-Eliza, 2010. *Fundamente despre competențe – teorie și aplicații*. Cluj-Napoca: Editura Presa universitară clujeană.
- DULAMĂ, Maria-Eliza, 2008. *Metodologii didactice activizante – teorie și practică*. Cluj-Napoca: Editura Clusium.
- DULAMĂ, Maria-Eliza, 2008. *Metodologie didactică – teorie și practică*. Cluj-Napoca: Editura Clusium.
- KATONA, Ada, 1974. *Kodaly Zoltan – nephagyomány es zenekultura*, București: Editura Kriterion.
- MOTORA-IONESCU, Ana, DOGARU, Anton, 1983. *Îndrumări metodice pentru predarea muzicii la clasele V – VIII*. București: Editura didactică și pedagogică.
- PREJA, Ramona, 2021. *Incursiuni în evoluția sistemelor de educație muzicală, vol. 1*. Cluj-Napoca: Editura Risoprint.
- PREJA, Ramona, 2022. *Incursiuni în evoluția sistemelor de educație muzicală, vol. 2*. Cluj-Napoca: Editura Risoprint.
- PREJA, Ramona, 2021. *Introducere în didactica specialității educație muzicală*. Cluj-Napoca: Editura Risoprint.
- SCORNEA, Anton, DRĂGAN, Maria, 1998. *Educație muzicală – manual pentru clasa a IV – a*. București: Editura Sigma.
- ȘINCAN, Eugenia, 1994. *Obiective și teste pentru o evaluare standard în învățământul primar*. București: Editura Coresi.
- ***, CD, 2015. *Cărți de joc educative „Instrumente muzicale”*. Iași: Editura Gama.
- ***, MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE, 2013. *Programa școlară pentru „Muzică și mișcare” – clasa pregătitoare, clasa I și clasa a II – a*. București, Monitorul oficial.